

ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ 2022

Annie Ernaux
Η άλλη κόρη

Μετάφραση: Ρίτα Κολαΐτη

ΜΕΤΟΙΧΜΙΟ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Λογοτεχνία

Πρώτη έκδοση Ιούνιος 2024

Τίτλος πρωτοτύπου Annie Ernaux, *L'autre fille*, Éditions Gallimard 2023

Επιμέλεια – Διόρθωση τυπογραφικών δοκιμίων Στέλα Ζουμπουλάκη
Σχεδιασμός εξωφύλλου Σαβίνα Χριστοπούλου

© 2011, NiL éditions

© 2023, Éditions Gallimard

© 2023, Εκδόσεις **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ** (για την ελληνική γλώσσα)

ISBN 978-618-03-3947-5

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 83947

Κ.Ε.Π. 5791, κ.π. 19801

Φωτογραφία σελ. 18: © D.R.

Φωτογραφία σελ. 72: © D.R.

Φωτογραφίες σελ. 15, 37, 52, 65: © Ιδιωτικό αρχείο της συγγραφέα.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα,

τηλ.: 211 3003500, fax: 211 3003562

metaixmio.gr • metaixmio@metaixmio.gr

Κεντρική διάθεση:

Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα,

τηλ.: 210 3647433, fax: 211 3003562

Βιβλιοπωλεία ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα,

τηλ.: 210 3647433, fax: 211 3003562

Πολυχώρος, Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα,

τηλ.: 211 3003580, fax: 211 3003581

ANNIE ERNAUX

Η ΑΛΛΗ ΚΟΡΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Ρίτα Κολαΐτη

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Είναι μια φωτογραφία σε σέπια, οβάλ, κολλημένη πάνω στο κιτρινωμένο χαρτόνι ενός δίπτυχου, δείχνει ένα μωρό καθισμένο λίγο λοξά σε στολισμένα με φεστόνι μαξιλάρια, βαλμένα το ένα πάνω στ' άλλο. Φοράει κεντημένο πουκαμισάκι, βλέπεις μόνο τη μια τιράντα, φαρδιά, στην οποία είναι στερεωμένος ένας μεγάλος φιόγκος που πέφτει λίγο προς τα πίσω στον ώμο, σαν ένα μεγάλο λουλούδι ή τα φτερά μιας γιγάντιας πεταλούδας. Ένα μωρό, δεν θα το 'λεγες τροφαντό, με τα ποδαράκια του ανοιχτά, απλωμένα ως την άκρη του τραπεζιού. Τα καστανά του μαλλιά σχηματίζουν ένα μπουκλάκι πάνω στο καμπυλωτό μέτωπο, ενώ τα μάτια του είναι γουρλωμένα, έχουν μια ένταση σχεδόν αδηφάγα. Τα χεράκια του ανοιχτά όπως σε μια κούκλα-μωρό μοιάζουν να κουνιούνται. Έτοιμο ν' αναπηδήσει. Στο κάτω μέρος της φωτογραφίας, η υπογραφή του φωτογράφου –Μ. Ριντέλ, Διλμπόν– του οποίου τα καλλιγραφικά αρχικά στολίζουν και την επάνω αριστερή γωνία του λεκιασμένου εξωφύλλου, ενώ τα φύλλα στο εσωτερικό έχουν μισοξεκολληθεί.

Όταν ήμουν μικρή, νόμιζα –σίγουρα έτσι μου είχαν πει– πως ήμουν εγώ. Δεν είμαι εγώ, είσαι εσύ.

Κι όμως, υπήρχε μια άλλη φωτογραφία δική μου, τραβηγμένη στο ίδιο φωτογραφείο, πάνω στο ίδιο τραπέζι, με τα καστανά μου μαλλιά επίσης χτενισμένα με μπουκλάκι, αλλά εγώ έδειχνα στρουμπουλή, με μάτια χωμένα σε μια ολοστρόγγυλη φατσούλα, και το ένα χέρι ανάμεσα στους μηρούς. Δεν θυμάμαι να με εντυπωσίασε τότε η διαφορά, ολοφάνερη, ανάμεσα στις δυο φωτογραφίες.

Κοντά στη γιορτή των Αγίων Πάντων πηγαίνω στο κοιμητήριο του Ιβτό για ν' αφήσω ένα λουλούδι στους δύο τάφους. Των γονιών και τον δικό σου. Κάθε χρόνο, ξεχνώ την ακριβή θέση τους, αλλά προσανατολίζομαι από τον ψηλό πάλλευκο σταυρό, ορατό από την κεντρική αλέα, που δεσπόζει στον τάφο σου, ακριβώς πλάι σε κείνον των γονιών. Αποθέτω στον καθένα ένα χρυσάνθεμο διαφορετικού χρώματος, κάποιες φορές στον δικό σου κι ένα ρείκι· χώνω τη γλάστρα στο γαρμπίλι της ζαρντινιέρας που έχει σκαφτεί επίτηδες, στο κάτω μέρος της μαρμαρόπλακας.

Δεν ξέρω αν συλλογιόμαστε πολύ μπροστά

στους τάφους. Μπροστά σε κείνον των γονιών, κοντοστέκομαι για λίγο. Είναι σαν να τους έλεγα «να με», και να τους ιστορούσα πώς ήμουν τον χρόνο που κύλησε, τι έκανα, τι έγραψα, τι έλπιζα να γράψω. Μετά, περνάω στον δικό σου, δεξιά, κοιτάζω τη στήλη, διαβάζω κάθε φορά την επιγραφή με τους μεγάλους χρυσαφένιους χαρακτήρες, υπερβολικά αστραφτερούς, ξαναγραμμένους άκομψα τη δεκαετία του '90 πάνω στους παλιούς, που ήταν μικρότεροι και δυσανάγνωστοι πια. Με δική του πρωτοβουλία, ο μαρμαράς έσβησε τη μισή αρχική επιγραφή, αφήνοντας κάτω απ' το όνομα και το επώνυμό σου μία και μόνη μνεία, σίγουρα επειδή την έκρινε ουσιαστικής σημασίας: «Απεβίωσε τη Μεγάλη Πέμπτη του 1938». Αυτό μου χτύπησε και την πρώτη φορά που είδα τον τάφο σου. Σαν τη γραμμένη στην πέτρα απόδειξη της επιλογής του Θεού και της αγιότητάς του. Είκοσι πέντε χρόνια έρχομαι στους τάφους, σε σένα δεν έχω ποτέ τίποτα να πω.

Σύμφωνα με το ληξιαρχείο, είσαι αδελφή μου. Φέρεις το ίδιο πατρώνυμο με το δικό μου, το επώνυμό μου ως «ανύπαντρης», Ντισέν. Στο οικογενειακό βιβλιάριο των γονέων, κουρελιασμένο σχεδόν, στην ένδειξη Γέννηση και Θάνατος Τέκνων προερχόμενων εκ του Γάμου, εμφανιζόμαστε η μία

κάτω από την άλλη. Εσύ, πάνω με δυο σφραγίδες του δήμου του Λιλμπόν (Κάτω Σηκουάνας), εγώ με μία μόνο – σε ένα άλλο επίσημο βιβλιάριο θα γεμίσει και για μένα το τετραγωνάκι «θάνατος», το βιβλιάριο που πιστοποιεί τη δική μου αναπαραγωγή μιας οικογένειας, με άλλο επώνυμο.

Αλλά δεν είσαι η αδελφή μου, ποτέ δεν ήσουν. Δεν παίξαμε, δεν φάγαμε, δεν κοιμηθήκαμε μαζί. Δεν σε άγγιξα, δεν σε φίλησα ποτέ. Δεν ξέρω τι χρώμα είχαν τα μάτια σου. Δεν τα είδα ποτέ. Είσαι χωρίς σώμα, χωρίς φωνή, μόνο μια εικόνα πάνω σε ασπρόμαυρες φωτογραφίες. Δεν έχω καμιά μνήμη από σένα. Είχες ήδη πεθάνει δυόμιση χρόνια προτού γεννηθώ. Είσαι το παιδί των ουρανών, το αόρατο κοριτσάκι για το οποίο δεν μιλούσαμε ποτέ, η απύουσα όλων των συζητήσεων. Το μυστικό.

Ήσουν πάντα πεθαμένη. Πεθαμένη μπήκες στη ζωή μου το καλοκαίρι των δέκα μου χρόνων. Γεννημένη και πεθαμένη σε μια αφήγηση, όπως η Μπόνι, το κοριτσάκι της Σκάρλετ και του Ρετ στο *Όσα παίρνει ο άνεμος*.

Η σκηνή της αφήγησης συμβαίνει την περίοδο των διακοπών του 1950, το τελευταίο καλοκαίρι των μεγάλων παιχνιδιών απ' το πρωί ως το βράδυ ανάμεσα σε ξαδέλφες, κορίτσια της γειτονιάς ή

κορίτσια της πόλης που έρχονταν για διακοπές στο Ιβτό. Παίζαμε τις «κουμπάρες», κάναμε πως είχαμε δικό μας «μαγαζί», φτιάχναμε σπιτάκια στους βοηθητικούς χώρους της αυλής πίσω απ' το καφεπαντοπωλείο των γονιών, με κασόνια για μπουκάλια, χαρτόκουτα και κουρελόπανα. Τραγουδούσαμε η καθεμιά με τη σειρά της, όρθιες πάνω στην κούνια, *Il fait bon chez vous Maître Pierre* και *Ma giêrièrre et mes longs jurons*, όπως στον ραδιοφωνικό διαγωνισμό ταλέντων. Το σκάγαμε και πηγαίναμε να μαζέψουμε μούρα. Τα αγόρια ήταν κάτι το απαγορευμένο απ' τους γονείς με το πρόσχημα ότι αυτά προτιμούσαν παιχνίδια πιο βίαια. Το βράδυ αποχωριζόμασταν, βρόμικες όσο δεν παίρνει. Έπλενα τα χέρια μου μέχρι πάνω και τα πόδια μέχρι τα γόνατα, πανευτυχής που την άλλη μέρα θα ξαναρχίζαμε. Την επόμενη χρονιά, τα κορίτσια θα σκορπίσουν ή θα μαλώσουν, κι εγώ θα πλήττω, το μόνο που θα κάνω θα είναι να διαβάζω.

Θα ήθελα να συνεχίσω να περιγράφω εκείνες τις διακοπές, να μείνω σε αυτές. Το να εξιστορήσω την αφήγησή τους, θα σήμαινε πως τελειώνω με ό,τι θολό είχε το βιωμένο, σαν να δοκίμαζα να εμφανίσω ένα φωτογραφικό φιλμ, φυλαγμένο εδώ κι εξήντα χρόνια σε ένα ντουλάπι, που δεν το εκτύπωσε ποτέ κανείς.

Είναι μια Κυριακή, αργά το απόγευμα, στην αρχή του στενού δρόμου πίσω απ' το καφεπαντοπωλείο των γονιών, την οδό ντε λ' Εκόλ, που πήρε τ' όνομά της απ' το ιδιωτικό νηπιαγωγείο το οποίο υπήρχε εκεί από τις αρχές του αιώνα, κοντά στον κηπάκο με τις τριανταφυλλιές και τις ντάλιες, τον προστατευμένο με ψηλό συρματόπλεγμα που διατρέχει όλο τον τοίχο πάνω από ένα πρανές όπου φύτρωναν ζιζάνια. Απ' την άλλη μεριά, ένας καταπράσινος ψηλός φράχτης. Κάποια απροσδιόριστη στιγμή, η μητέρα μου κουβεντιάζει για ώρα πολλή με μια νεαρή γυναίκα από τη Χάβρη που περνά τις διακοπές της μαζί με την τετράχρονη κορούλα της στα πεθερικά της, τους Σ., το σπίτι των οποίων βρίσκεται καμιά δεκαριά μέτρα πιο κάτω στην οδό ντε λ' Εκόλ. Αναμφίβολα βγήκε απ' το μαγαζί, που εκείνη την εποχή δεν κλείνει ποτέ, για να συνεχίσει τη φλυαρία με την πελάτισσά της. Εγώ παίζω κυνηγητό παραδίπλα με το κοριτσάκι, Μιρέιγ το λένε. Δεν ξέρω πώς κατάλαβα ότι κάτι συμβαίνει, ίσως η φωνή της μητέρας μου χαμήλωσε μεμιάς. Έστησα αυτί, κιχ δεν έβγαζα, μήτε καν που ανάσaina.

Εγώ στον κήπο, Ιβτό, Σεπτέμβριος 1949.

Δεν μπορώ ν' ανασυστήσω την αφήγησή της, παρά μόνο το περιεχόμενο και τις φράσεις που διαπερνούσαν όλα τα χρόνια μέχρι σήμερα, που απλώθηκαν ακαριαία πάνω σε ολάκερη την παιδική ζωή μου σαν μια βουβή και χωρίς θέρμη φλόγα, ενώ εγώ συνέχιζα να χοροπηδάω και να στριφογυρίζω πλάι της, με το κεφάλι χαμηλωμένο για να μην κινήσω καμιά υποψία.

[Μου φαίνεται ότι τα λόγια σκίζουν μια ζώνη βυθισμένη στο λυκόφως, με αρπάζουν βίαια, κι αυτό ήταν, τέλος.]

Λέει πως είχαν κι άλλη μια κόρη εκτός από μένα, η οποία πέθανε από διφθερίτιδα στα έξι της, πριν απ' τον πόλεμο, στο Διλμπόν. Περιγράφει το πρήξιμο στον λαιμό, τη δύσπνοια. Λέει ακόμα: *πέθανε σαν μια μικρή αγία.*

λέει τα λόγια που είπε στο κοριτσάκι προτού εκείνο πεθάνει: *θα πας να δεις την Παρθένο Μαρία και τον καλό Χριστό*

λέει ο άντρας μου *τρελάθηκε* όταν σε βρήκε πεθαιμένη γυρίζοντας από τη δουλειά του στα διυλιστήρια του Πορ-Ζερόμ

λέει *δεν είναι το ίδιο με το να χάνεις τον σύντροφό σου*
λέει για μένα η μικρή *δεν ξέρει τίποτα, δεν θέλαμε να τη στενοχωρήσουμε*

Η μικρή είμαι εγώ.

Όπως μια φωτογραφία, η σκηνή της αφήγησης δεν έχει κουνηθεί σπιθαμή. Βλέπω την ακριβή θέση των δύο γυναικών στον δρόμο, τη μια σε σχέση με την άλλη. Τη μητέρα μου με την άσπρη ποδιά του μαγαζιού να σκουπίζει πού και πού τα μάτια με το μαντίλι της. Τη φιγούρα της νεαρής γυναίκας, πιο κομψή από τις συνήθεις πελάτισσες, με ανοιχτόχρωμο φουστάνι, τα μαλλιά της πιασμένα προς τα πίσω σε έναν χαμηλό κότσο, το ελαφρώς ωοειδές πρόσωπό της. (Με την αυθόρμητη δειγματοληψία, μες στην πληθώρα των γνώριμων υπάρξεων, που πραγματοποιεί η μνήμη για να τις ταιριάξει, όπως ακριβώς τις φιγούρες των τραπουλόχαρτων, τη συγχέω τώρα με τη διευθύντρια της κατασκήνωσης όπου δούλευα ως ομαδάρχισσα στο Ιμάρ, κοντά στη Ρουέν, το 1959, της οποίας το παρατσούκλι ήταν Μυρμήγκι και που ντυνόταν στα λευκά ή στα μπεζ).

Οδός ντε λ' Εκόλ, Ιβτό.

Προπάντων, η πραγματικότητα της σκηνης μου πιστοποιείται με ένα είδος σωματικής παραίσθησης, νιώθω να τρέχω γύρω γύρω από τις δυο γυναίκες, αγγίζοντάς τες σχεδόν, βλέπω τα χαλίκια της οδού ντε λ' Εκόλ, που θ' ασφαλτοστρωθεί μόλις τη δεκαετία του '80, το πρανές, το συρματοπλεγμα, το φως που αργόσβηνε, θαρρείς κι έπρεπε να απορροφήσω ολάκερο το σκηνικό του κόσμου για ν' αντέξω αυτό που συμβαίνει.

Δεν μπορώ να χρονολογήσω με ακρίβεια εκείνη την καλοκαιριάτικη Κυριακή, όμως την τοποθετούσα πάντα τον Αύγουστο. Πριν από είκοσι πέντε χρόνια, καθώς διάβαζα το *Ημερολόγιο* του Παβέζε, ανακάλυψα ότι ο συγγραφέας αυτοκτόνησε σε ένα δωμάτιο ξενοδοχείου στο Τορίνο, στις 27 Αυγούστου 1950. Κι αμέσως το επαλήθευσα, Κυριακή ήτανε. Έκτοτε, φαντάζομαι ότι πρόκειται για την ίδια.

Απ' τη μια χρονιά στην άλλη, απομακρύνομαι απ' όλο αυτό, μα είναι μια ψευδαίσθηση. Δεν υπάρχει χρόνος ανάμεσα σε σένα και σε μένα. Υπάρχουν οι λέξεις που δεν ανταλλάξαμε ποτέ.

Καλή. Θαρρώ ότι ήξερα κιόλας πως ετούτη η λέξη δεν ταίριαζε σε μένα εφόσον τα κοσμητικά

που δεχόμεν καθημερινά από τους γονείς, ανάλογα με τη συμπεριφορά μου, ήταν: *αμετανόητη, τα λούσα θα σε φάνε, αχόρταγη, η δεσποινίς ξερόλας, αντιπαθέστατη, έχεις το διάολο μέσα σου*. Όμως οι επικρίσεις τους περνούσαν ξώφαλτσα από πάνω μου, καθώς είχα τη σιγουριά της αγάπης, έτσι όπως την αποδείκνυαν η άπλετη έγνοια τους για μένα και τα δώρα τους. Μοναχοκόρη, παραχαϊδεμένη, μιας και με είχαν μία και μοναδική, πάντα πρώτη στην τάξη χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια, ένιωθα τελικά πως δικαιούμαι να είμαι αυτό που ήμουν.

Καλή, δεν ήμουν ούτε και απέναντι στον Θεό, όπως κατηγορηματικά μου είχε επισημάνει ο αβάς Μπ., στην πρώτη μου εξομολόγηση σε ηλικία επτά χρονών, όταν παραδέχτηκα «κακές πράξεις, μόνη ή μαζί με άλλους», πράξεις που σήμερα άπτονται μιας φυσιολογικής αφύπνισης της σεξουαλικότητας και που, κατ' αυτόν, με προόριζαν για την Κόλαση. Όπως θα μου το επιβεβαιώσει μια μέρα και η διευθύντρια του οικοτροφείου, καθώς με διαπερνούσε το αστραποβόλο βλέμμα της, «μπορεί να είσαι άριστη μαθήτρια και να μην είσαι αρεστή στον Θεό». Δεν εκδήλωνα καμιά ροπή προς ό,τι είχε να κάνει με τη θρησκεία. Δεν αγαπούσα τον Θεό, φόβο ένιωθα γι' αυτόν, κανείς όμως δεν το υποπτευόταν – ήμουν απλώς ανυπάκουη, σιωπη-

λή, όταν εκείνη, γονατιστή μπροστά στο κόκκινο φως, μου ψιθύριζε στην εκκλησία, *προσευχήσου στον καλό Χριστό*, μια προσταγή που την αισθανόμουν ως κάτι το παιδαριώδες, ανάξιο της παντοδύναμης μητέρας που ήταν.

Καλή, αυτό σήμαινε στοργική, τρυφερή, «αρνάκι» όπως έλεγαν στα μέρη μας για τα παιδιά και τα σκυλιά. Απόμακρη με τους ενήλικες, προτιμούσα να τους παρατηρώ και να τους ακούω αντί να τους αγκαλιάζω, πάντως για *καλή* δεν περνιόμουν. Με κείνους τους δύο όμως, πίστευα ακράδαντα πως ήμουν, περισσότερο κι από τ' άλλα παιδιά.

Εξήντα χρόνια μετά, εξακολουθώ να σκοντάφτω σε τούτη τη λέξη, να προσπαθώ να ξεδιαλύνω τις σημασίες της σε σχέση με σένα, με εκείνους, ενώ το νόημά της ξεπρόβαλλε εκθαμβωτικό, πράγμα που άλλαζε τη θέση μου σε δευτερόλεπτα. Ανάμεσα σε κείνους και σε μένα, τώρα υπάρχουν εσύ, αόρατη, λατρεμένη. Αποτραβιέμαι, παραμερίζω για να σου κάνω χώρο. Στέκομαι στη σκιά ενώ εσύ μετεωρίζεσαι πάνω ψηλά μες στο αιώνιο φως. Γίνομαι συγκρίσιμη, εγώ η ασύγκριτη, το μοναχοπαιδί. Η πραγματικότητα είναι υπόθεση λέξεων, σύστημα αποκλεισμών. Περισσότερο/Λιγότερο.

Ή/Και. Πριν/Μετά. Ύπαρξη ή μη ύπαρξη. Ζωή ή θάνατος.

Ανάμεσα στη μητέρα μου και σε μένα, δυο λέξεις. Την έβαλα να πληρώσει το τίμημά τους. Έγραψα ενάντιά της. Για κείνην. Στη θέση της, ως περήφανη και ταπεινωμένη εργάτρια. Ούτε καλή, αναρωτιέμαι μήπως τελικά μου έδωσε το δικαίωμα, ή ακόμα και την προσταγή, να μην είμαι καλή. Εκείνη την Κυριακή δεν μαθαίνω την κακότητά μου, αυτή γίνεται η ύπαρξή μου. Η μέρα της αφήγησης είναι η μέρα της Κρίσης.

Στα είκοσι δύο μου, μετά από έναν καβγά μαζί τους την ώρα του φαγητού, γράφω στο ημερολόγιό μου: «Γιατί, αφού πάντα ήθελα να προξενώ πόνο, απ' την άλλη πάντα υποφέρω;».

Τίποτε απ' ό,τι συμβαίνει στην παιδική ηλικία δεν έχει όνομα. Δεν ξέρω τι ένιωθα, όμως δεν ήμουν λυπημένη. Κάτι σαν «ξεγελασμένη», αλλά τούτη η λέξη, που τη συνέδεσα με την ανάγνωση της Μποβουάρ πολλά χρόνια αργότερα, μου φαίνεται εξωπραγματική, χωρίς βαρύτητα, ανίκανη να αγγίξει την ύπαρξή μου ως παιδί. Αφού έψαξα για καιρό, η λέξη που μου ήρθε ως η πιο σωστή, η πιο αναντίρρητη, είναι *κορόιδο*. Ήμουν κορόιδο με τη λαϊκή, ταπεινωτική έννοια. Ζούσα μες στην

ψευδαίσθηση. Δεν ήμουν η μία και μοναδική. Υπήρχε μια άλλη που αναδύθηκε απ' το πουθενά. Όλη η αγάπη που πίστευα ότι δεχόμουν ήταν λοιπόν κίβδηλη.

Θαρρώ επίσης ότι σου κρατούσα κακία ακούγοντας ότι θα πήγαινες να δεις την Παρθένο Μαρία και τον καλό Χριστό. Λόγια που μου φανέρωναν όλη μου την αναξιότητα εφόσον δεν θα έβγαιναν ποτέ από τα χείλη μου, εφόσον εγώ δεν ήθελα ν' αντικρίσω τον Θεό. Μετά, ενήλικη, κρατούσα κακία σε κείνη, εξοργίστηκα μάλιστα, γιατί σ' έκανε να πιστεύεις σε ανοησίες. Τώρα, δεν νιώθω πια οργή, αποδέχομαι την ιδέα ότι οποιαδήποτε κατηγοριά, μια προσευχή, ένα τραγούδι, αξίζει τη στιγμή που βυθιζόμαστε στην ανυπαρξία, και προτιμώ να σκέφτομαι πως έφυγες ευτυχισμένη.

Σύμφωνα με την ξαδέλφη μου τη Ζ., μια άλλη ξαδέλφη, η Σ., σκόπευε να μου αποκαλύψει, ένα δυο χρόνια πριν, την ύπαρξή σου και τον θάνατό σου. Τη φαντάζομαι να μου κάνει ηθελημένα την έξυπνη επειδή εκείνη πρώτη θα μου έλεγε αυτό που ανέκαθεν αγνοούσα, ακριβώς όπως τη θυμάμαι κάθε φορά που με μυσούσε στα μυστικά του σεξ, εφόσον ήταν δυο τρία χρόνια μεγαλύτερή μου και ήξερε τα πάντα. Δεν έχω όμως καμιά δική της ανάμνηση. Ο ομοιόμορφος ήλιος των διακοπών απλώ-

νεται πάνω στη συγκεκριμένη στιγμή, που χάνεται. Ίσως και να αντιστεκόμουν να πιστέψω στην ύπαρξή σου, να προτιμούσα να την εξαφανίσω.

[Μήπως σου γράφω για να σε αναστήσω και να σε θανατώσω πάλι;]

Αναρωτιέμαι, ίσως να ήσουν ήδη εκεί το καλοκαιριάτικο απόγεμα το οποίο τοποθετώ ένα δυο χρόνια πριν από την αφήγηση. Είμαι στον κήπο και γράφω μια νουβέλα, την ιστορία ενός μικρού κοριτσιού που περνάει τις διακοπές του σε κάποιο αγρόκτημα, που πεθαίνει από ασφυξία στα καλά καθούμενα κάτω από μια «βιλόντ», όπως λένε στην περιοχή του Κο τις θημωνιές άχυρου που υψώνονται στους αγρούς μετά τον θερισμό. Τη διαβάζω στον πατέρα μου, ο οποίος εκστασιάζεται από το ταλέντο μου μπροστά στους πελάτες του καφενείου – υπερβολικά, θεώρησα τότε. Και σε κείνη επίσης, αλλά δεν θυμάμαι το σχόλιό της.

Υπάρχεις ακόμα και στην ονειροπόληση που έκανα εμμονικά από τα πέντε ως τα δέκα μου: είμαι ξαπλωμένη σε μια κούνια στολισμένη με ροζ βουαλάξ κουρτίνες μαζί με τη Ζ., μια μικρούλα η οποία είχε καταφύγει από τη Χάβρη στο Λιλμπόν το 1944, η αγαπημένη μου σύντροφος των παιχνιδιών στο πάρκο, που την ξανάβρισκα με ενθουσιασμό μια φορά τον χρόνο, το καλοκαίρι, στο μεγά-

λο γεύμα όπου έσμιγαν οι γονείς μας. Στην κούνια μάς βλέπω κολλητά τη μια με την άλλη, σαν δυο κούκλες με τα μάτια ανοιχτά. Ήταν η εικόνα της απόλυτης ευτυχίας. (Γράφοντας για τη μητέρα μου, το 1986, θα το αποκαλέσω «το ροζ όνειρο» αλλά δεν υπάρχει στο βιβλίο επειδή δεν ήμουν σίγουρη για τη σημασία, πολύ κοινότοπη, που του απέδιδα τότε, σημασία που είχε να κάνει με μια νοσταλγία της ομομήτριας κατάστασης).

Και, φυσικά, σίγουρα με γυρόφερνες, με περιέβαλλες με την απουσία σου μες στην πνιχτή φήμη που τυλίγει τα πρώτα χρόνια του ερχομού στον κόσμο. Σε αφηγήσεις προς άλλες γυναίκες, στο μαγαζί, στα παγκάκια του πάρκου όπου, ελλείπει εμπορευμάτων και πελατών, με πήγαινε κάθε απόγεμα την περίοδο του πολέμου. Όμως αυτές δεν άφησαν κανένα ίχνος στη συνείδησή μου. Έμειναν χωρίς εικόνες, χωρίς λόγια.

Η μόνη που έμεινε στη μνήμη μου είναι εκείνη η αφήγηση που δεν έπρεπε να ακούσω, που δεν προοριζόταν για μένα, απευθυνόταν στην κομψή νεαρή γυναίκα η οποία την άκουγε αναμφίβολα με τη σαγήνη της δυστυχίας που φοβάσαι για τον εαυτό σου. Η μόνη αληθινή αφήγηση, αυτή με τα δικά της λόγια, τη δική της φωνή, μια φωνή *έγκυρη* επει-

δή αυτή ήταν εκεί, επειδή ήταν η πιο δυνατή στο ζευγάρι, αυτή από τους δυο –το κατάλαβα εκείνη τη μέρα– που θα άντεχε τον θάνατο του άλλου. Μια αφήγηση κλειστή, ανέκκλητη, ανεξίτηλη, που σε κάνει να ζεις και να πεθαίνεις σαν μια αγία, σαν την Τερέζα του Λιζιέ της οποίας η πελώρια εικόνα πίσω από τζάμι δεσπόζει σε έναν τοίχο του δωματίου. Η μία και μοναδική αφήγηση –δεν θα υπάρξει ποτέ άλλη– που εγκαινιάζει για μένα τον κόσμο όπου υπάρχουν ως πεθαμένη και αγία. Η αφήγηση που εκφέρει την αλήθεια και με αποκλείει.

Όταν το συλλογιέμαι, πώς γίνεται, εφόσον είχε συνείδηση της απτής παρουσίας μου, να αφεθεί και να μιλήσει για σένα; Η ψυχαναλυτική εξήγηση –από μια πανουργία του ασυνείδητου, η μητέρα μου βρήκε έτσι τον τρόπο να μου αποκαλύψει το μυστικό της ύπαρξής σου και ήμουν εγώ η πραγματική αποδέκτρια της αφήγησης– είναι, ως συνήθως, ελκυστική. Αγνοεί την ιστορία των νοοτροπιών. Τη δεκαετία του '50, οι ενήλικες μας θεωρούσαν, εμάς, τα παιδιά, ως υπάρξεις με βουλωμένα αυτιά, μπρος στα οποία μπορούσαν να λένε τα πάντα χωρίς καμιά συνέπεια, με εξαίρεση τα περί σεξουαλικών, αντικείμενο υπαινιγμών μονάχα. Κι αυτό, για το οποίο είμαι σίγουρη επειδή, κατόπιν άκουγα συχνά τέτοιες νεκρικές αφηγήσεις,

εκμυστηρευμένες από γυναίκα σε γυναίκα, σε κάποιο τρένο, σε κάποιο κομμωτήριο ή στην κουζίνα γύρω από ένα φλιτζάνι καφέ, ένα είδος memento mori όπου ολάκερη η οδύνη ξεχύνεται και μοιράζεται μες στην ακρίβεια των περιστάσεων και στην απαρίθμηση λεπτομερειών: μόλις άρχιζε να μιλάει για σένα, ήταν αδύνατο να σταματήσει, να μη φτάσει μέχρι τέλους, καθώς έβρισκε στην εξιστόρηση του θανάτου σου σε κείνη τη νεαρή μητέρα, που την άκουγε για πρώτη φορά, την παρηγοριά μιας κάποιας ανάστασης.

Γιατί βέβαια χρειάστηκε να τα βγάλω πέρα με τούτη τη μυστηριώδη ανακολουθία: εσύ η καλή κόρη, η μικρή αγία, δεν σώθηκες, εγώ ο δαίμονας ήμουν ζωντανή. Κάτι περισσότερο από ζωντανή, ζωντανή ως εκ θαύματος. Χρειάστηκε λοιπόν να πεθάνεις στα έξι σου για να έρθω εγώ στον κόσμο και να σωθώ.

«Τώρα ήθελα να βυθιστώ στο άφατο μιας μνήμης απωθημένης και να καταδείξω τον τρόπο με τον οποίο ζούσαν οι δικοί μου. Να γράψω για να κατανοήσω τους λόγους, εντός και εκτός μου, που με είχαν ξεμακρύνει από τις ρίζες μου».

ANNIE ERNAUX

metaixmio.gr

